

N U T A R I M A S

pareikšti kaltinimą

Vilnius,

1983 m. spalio mėn. 17 d.

Lietuvos TSR valstybės saugumo komiteto tardymo skyriaus poskyrio viršininkas papulkininkis Urbonas, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą Nr.108, -

N U S T A T Ė:

Baudžiamojoje byloje Nr.108 1983 m. gegužės 13 d. patrauktas kaltinamuoju Sigitas Juozas Tamkevičius, Motiejaus.

Jis buvo kaltinamas tuo, kad siekdamas susilpninti Tarybų valdžią, nuo 1978 metų iki suėmimo dienos sistemingai skleidė šmeižtiškus prasimanymus, žeminančius tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką: 1978-1983 metų laikotarpyje kartu su kitais asmenimis pagamino ir išplatino sukurtus taip vadinamo tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto vardu ne mažiau kaip 52 šmeižtiško turinio "dokumentus", Vilkaviškio rajono Kybartų mieste, Plungės rajono Varduvos miestelyje, Raseinių rajono Viduklės miestelyje ir kitose Lietuvos TSR vietovėse pasakė tikintiesiems ne mažiau 15 šmeižtiškų pamokslų, t.y. nusikaltimo, numatyto Lietuvos TSR BK 68 str. 1 d., padarymu.

Tolimesnio parengtinio tardymo eigoje patikslintos nusikaltimo padarymo aplinkybės ir nustatyti nauji jo nusikalstamosios veiklos epizodai. Visa tai sudaro pagrindą anksčiau pareiktą S.Tamkevičiui kaltinimą papildyti ir pateikti naują kaltinimą.

Parengtinio tardymo eigoje nustatyta, kad Sigitas Tamkevičius, būdamas kunigu įvairiose Lietuvos TSR vietovėse, demonstratyviai ignoravo ir laužė tarybinius įstatymus, už ką ne kartą buvo baudžiamas administracine tvarka, o 1979 m. rugpjūčio 29 d. Lietuvos TSR prokuroras jį už tai oficialiai išpėjo, tačiau jis ir toliau tęsė savo antivalstybinę veiklą.

Nuo 1972 metų iki 1983 metų gegužės mėnesio, siekdamas susilpninti Tarybų valdžią ir dangstydamasis tikinčiųjų teisių gynimu, sistemingai žodžiu ir raštu šmeižė tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką, ragino prieš ją kovoti, žemino TSRS tarptautinį prestižą.

Tais pačiais tikslais 1978 m. lapkričio 13 d. kartu su kitais asmenimis, neturėdamas jokių įgaliojimų bei atitinkamų valdžios organų leidimo pasivadino "Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetu" ir jo vardu gamino ir platino šmeižtiško antitarybinio turinio "dokumentus".

Nurodytu laikotarpiu Sigito Tamkevičiaus padarytas nusikaltimas pasireiškė šiomis nusikalstamomis veikomis:

1. Tarybų valstybės politikos bažnyčios ir tikinčiųjų atžvilgiu šmeižimas

1978 m. gruodžio 3 d., 1980 m. vasario 21 d., tų pačių metų lapkričio 2 d., 1982 m. balandžio 18 d. ir 1983 m. vasario 6 d. Vilkaviškio rajono Kybartų bažnyčioje, 1979 m. liepos 7 d., 1980 m. liepos 3 d. ir 1981 m. liepos 7 d. Plungės rajono Varduvos miestelyje, 1980 m. balandžio 10 d. Ignalinos rajono Ceikinių gyvenvietėje, tų pačių metų spalio 17 d. Radviliškio rajono Sidabravo miestelyje ir 1981 m. birželio 22 d. Vilkaviškio rajono Alkanėnų bažnyčioje dideliame skaičiu tikinčiųjų pasakė pamokslus, kuriuose šmeižtiškai teigė, kad valdžios organai neteisėtai varžo tikinčiųjų ir bažnyčios teises, ypač diskriminuoja besimokančius vaikus ir jaunimą, įvairiais būdais persekioja tikinčiuosius ir dvasiškius, sąmoningai nekovoja su dvasiškųjų ir bažnyčių apiplovimais, vengia išaiškinti tikruosius kai kurių kunigų žudikus.

1978 metų lapkričio-1983 metų sausio mėnesių laikotarpiu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais ir jo vardu Sigitas Tamkevičius išplatino tikslu paruošė ir asmeniškai pasirašė "dokumentus" Nr. 1-5, 7, 9-12, 15-17, 19, 22, 24, 26, 28, 35, 37, 40, 43-45, 48-50, 52 ir 53, kuriuose skleidė šmeižtiškus prasimanymus apie tariamą tikinčiųjų ir dvasiškųjų diskriminaciją Lietuvos TSR.

Platinimo tikslu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais perdavė Maskvos miesto gyventojams: Glebui Jakuninui - "dokumentus" Nr.1 (11 egzempliorių), Nr.9-11 (po vieną egzempliorių), Nr.12 (du egzempliorius), Nr.15 (vieną egzempliorių), Nr.17 (9 egzempliorius) ir Nr.21 (vieną egzempliorių); Viktorui Kapitančiukui - "dokumentus" Nr.1 ir 22 (po vieną egzempliorių); Tatjanai Velikanovai - "dokumentą" Nr.12 (vieną egzempliorių), Radviliškio rajono Pociūnėlių miestelio gyventojui Antanui Jokubauskui - "dokumentų" Nr.1-2 (po du egzempliorius), 3-4 (po vieną egzempliorių), Nr.5 (po du egzempliorius), Nr.7, 9-12, 15-17 ir 19 (po vieną egzempliorių), Klaipėdos rajono Gargždų miestelio gyventojui Antanui Šeškevičiui bei Latvijos TSR Daugpilio miesto gyventojui Vincui Seiliokui "dokumentą" Nr.5 (po vieną egzempliorių).

1982 metais, turėdamas tikslą išplatinti, Kybartų bažnyčioje dideliame tikinčiųjų skaičiui perskaitė ir suorganizavo parašų rinkimą po antitarybinio šmeižtiško turinio "dokumentu" - taip vadinamu pareiškimu LKP CK Pirmajam sekretoriui. Šiame "pareiškime" šmeižtiškai teigiama, kad Lietuvoje persekiojamas ir terorizuojamas tikintis jaunimas. "Pareiškimas" su surinktais parašais buvo pasiųstas į LKP Centro Komitetą, o jo nuorašas adresuotas "katalikų komitetui".

2. Tarybinės valstybinės ir visuomeninės santvarkos šmeižimas

1978 m. liepos 30 d. Vilkaviškio rajono Alvito bažnyčioje, 1978 m. gruodžio 3 d., 1980 m. lapkričio 2 d., 1982 m. balandžio 18 d. ir 1983 m. sausio 30 d. to paties rajono Kybartų bažnyčioje, 1979 m. liepos 7 d., 1980 m. liepos 3 d. ir 1981 m. liepos 7 d. Plungės rajono Varduos miestelyje, 1980 m. balandžio 10 d. Ignalinos rajono Ceikinių gyvenvietėje, tų pačių metų spalio 17 d. Radviliškio rajono Sidabravo miestelyje, 1981 m. birželio 13 d. Raseinių rajono Viduklės bažnyčioje ir tų pačių metų birželio 22 d. Vilkaviškio rajono Alksnėnų bažnyčioje dideliame tikinčiųjų skaičiui pasakė pamokslus, kuriuose atvirai šmeižė tarybinę valstybinę ir

visuomeninę santvarką, iškeldamas ją įvairius prasimanytus kaltinimus, teigdamas, kad Lietuvos TSR tariamai socialistinio gyvenimo būdo pasėkoje yra neva plačiai paplitusios tokios socialinės ydos, kaip girtuokliavimas, alkoholizmas, chuliganizmas, paleistuvystė, venerinės ligos, kad neva vykdomas dvasinis vaikų luošinimas.

U 1979 metų balandžio-1980 metų lapkričio mėnesių laikotarpiu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais platinimo tikslu paruošė ir asmeniškai pasirašė to "komiteto" "dokumentus" Nr.12, 17, 30-31, 36 ir 39, kuriuose tendencingai apibendrina atskirus neigiamus faktus ir pateikė juos kaip charakteringus tarybinei santvarkai reiškinius.

Kai kuriuos "dokumentus" kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais perdavė platavimo tikslu Maskvos miesto gyventojams: Glebui Jakuninui - Nr.12 (2 egzempliorius) ir Nr.17 (9 egzempliorius) bei Tatjanai Velikanovai - Nr.12 (vieną egzempliorių) ir Antanui Jokubauskui - Nr.12 ir 17 (po vieną egzempliorių).

1979 metų rugsėjo mėnesį parašė ir atspausdino antitarybinio šmeižtiško turinio "dokumentą" - taip vadinamą atvirą laišką Lietuvos TSR prokurorui, kuriame atvirai šmeižė tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką, kaltindamas ją bažnyčios ir tikinčiųjų persekiojimu, girtuokliavimo toleravimu ir kitais prasimanytais "nusikaltimais".

Šį "dokumentą" padaugino ir jo nuorašus pasiuntė "Tiesos" la ikraščio redakcijai, Lietuvos ordinarams bei Maskvos miesto gyventojams Glebui Jakuninui, Viktorui Kapitančiukui ir Tatjanai Velikanovai.

1982 m. gruodžio mėn. 26 d. be atitinkamų valdžios organų leidimo viešoje vietoje - Kybartų bažnyčios šventoriuje - suorganizavo taip vadinamą kalėdinę eglutę, kurios metu, naudodamasis dar pasitaikančiais trūkumais, kelių šimtų vaikų ir suaugusių akivaizdoje išjuokė tarybinę santvarką, tuo bandydamas prieš ją nuteikti savo parapiljiečius. "Informacija" apie "kalėdinę eglutę" buvo patalpinta nelegalaus antitarybinio turinio leidinio "Lietuvos katalikų bažnyčios kronika" 56

numeryje ir vėliau užsienyje panaudota antitarybiniais propagandiniais tikslais.

3. Raginimas kovoti prieš tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką

1978 m. liepos 30 d. Vilkaviškio rajono Alvito bažnyčioje, tų pačių metų gruodžio 3 d., 1980 m. vasario 21 d., tų pačių metų kovo 22 d., balandžio 25 d., lapkričio 2 d., 1982 m. balandžio 18 d., 1983 m. sausio 30 d. ir tų pačių metų vasario 6 d. Vilkaviškio rajono Kybartų bažnyčioje, 1979 m. liepos 7 d., 1980 m. liepos 3 d. ir 1981 m. liepos 7 d. Plungės rajono Varduvos miestelyje, 1980 m. balandžio 10 d. Ignalinos rajono Ceikinių gyvenvietėje, tų pačių metų spalio 17 d. Radviliškio rajono Sidabravo miestelyje, 1981 m. birželio 13 d. Raseinių rajono Viduklės bažnyčioje ir tų pačių metų birželio 22 d. Vilkaviškio rajono Alkanėnų bažnyčioje dideliame tikinčiųjų skaičiui pasakė pamokslus, kuriuose gynė ir aukštino ašmenis, veikusius prieš tarybinę santvarką, skatino pasekti jų pavyzdžiu, ragino laužyti tarybinius įstatymus, reguliuojančius bažnyčios atskyrimą nuo valstybės, nepaklusti vietinių valdžios organų atstovams, propagavo tarimą "tautos atgimimo" idėją. Savo pamokslus išvystė iki raginimo kovoti prieš tarybinę santvarką.

1978 metų lapkričio-1983 metų sausio mėnesių laikotarpiu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais platinimo tikslu paruošė ir pasirašė to "komiteto" "dokumentus" Nr.4, 10, 25-27, 30-31, 34, 39, 41, 42, 51 ir 53, kuriuose taip pat gynė ir liaupsino priešiškus tarybinei santvarkai ašmenis, propagavo pasipriešinimo valdžios organams idėjas.

Platinimo tikslu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais "dokumentų" Nr.4 tris egzempliorius ir Nr.10 vieną egzempliorių perdavė Glebui Jakuninui, o "dokumentą" Nr.4, 10 ir 34 po vieną egzempliorių Antanui Jokubauskui.

4. TSRS tarptautinio prestižo žeminimas

1978 metų lapkričio-1980 metų lapkričio mėnesių laikotarpiu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais paruošė ir pasirašė to "komiteto" "dokumentus" Nr.1, 30, 36 ir 39, kuriuose netiesiogiai prašė užsienio pagalbos "kenciančiai" lietuvių tautai, o "dokumentus" Nr.1 (priedas "Šventasis Tėve"), Nr.12 (JUNESKO organizacijai prie SNO ir tarptautinei konferencijai "Už taiką ir visų vaikų laimingą ateitį"), Nr.17 ("Kreipimasis į viso pasaulio krikščionis, tikinčiuosius ir geros valios žmones"), Nr.20 ("Kreipimasis į Lietuvos ordinarus, kunigus, inteligentus ir visus brolius Tėvyneje ir išeivijoje"), Nr.23 ("SNO Generalinės asamblėjos 34-ajai sesijai, visų šalių vyriausybėms ir parlamentams"), Nr.30 ("Jo šventenybei Romos katalikų bažnyčios galvai popiežiui Jonui Pauliui II"), Nr.34 ("Kreipimasis į Helsinkio baigiamąjį aktą pasirašiusias vyriausybes ir visus geros valios žmones") ir Nr.39 ("Helsinkio baigiamąjį aktą pasirašiusių valstybių vyriausybėms"), kuriuose šmeižiama tarybinė valstybinė ir visuomeninė santvarka, tiesiogiai adresuavo užsienio valstybėms ir organizacijoms. Tuo jis kėsinosi į TSRS tarptautinį prestižą.

Be to, 1978 m. lapkričio 22 d., siekdamas skatinti propagandinę kampaniją prieš TSRS ir tuo pakenkti jos tarptautiniam prestižui, dalyvavo sukuriant ir pasirašė bendrą su taip vadinamu "krikščionių komitetu" ginti tikinčiųjų teises TSRS "dokumentą", adresuotą "Popiežiui Jonui Pauliui II, stačiatikių autokafalinių bažnyčių galvoms, anglikonų bažnyčių pirmui arkivyskupui D.Kogenui, pasaulinei bažnyčių tarybai, kitų krikščioniškųjų bendruomenių komitetams, ginantiems tikinčiųjų teises, JAV prezidentui Dž.Karteriui", kuriame šmeižtiškai teigiama apie tikinčiųjų persekiojimą TSRS ir užsienio institucijos provokuojamos kištis į TSRS vidaus reikalus.

Tuo pačiu tikslu 1978 m. gruodžio 8 d. pritarė ir pasirašė kaip "katalikų komiteto" narys taip vadinamosios Helsinkio susitarimui remti TSRS Maskvos grupės "dokumentą" Nr.69,

pavadinta "30 metų Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai". "Kreipimasi", adresuotame pasaulio visuomenei, tendencingai teigiama, jog TSRS pažeidžiamos sąžinės laisvė ir kitos konstitucijos garantuotos teisės.

Siekiant išplatinti užsienyje 1978 m. lapkričio 22 d. Maskvoje taip vadinamojo krikščioniškojo komiteto suruoštos "spaudos konferencijos" metu asmeniškai perdavė užsienio spaudos korespondentams "katalikų komiteto" "dokumentus" Nr.1-4.

1978 metų lapkričio mėnesį-1979 metų rudens tuo pačiu platinimo tikslu kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais perdavė Maskvos miesto gyventojams: Glebui Jakuninui - "dokumentus" Nr.1 vienuolika egzempliorių, Nr.6,9-11 po vieną egzempliorių, Nr.12-13 po du egzempliorius, Nr.14, 15 po vieną egzempliorių, Nr.17 devynis egzempliorius ir Nr.21-23 po vieną egzempliorių; Viktorui Kapitančiukui - "dokumentų" Nr.1, 18 po du egzempliorius, Nr.21-23 po vieną egzempliorių ir Tatjanai Velikanovai - "dokumentus" Nr.12, 21 ir 23 po vieną egzempliorių, kuriuose šmeižė tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

Tokiu būdu, 1978-1983 metų laikotarpiu S.Tamkevičius kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais antitarybinės propagandinės kampanijos, kenkiančios TSRS tarptautiniam prestižui, skatinimo tikslais "komiteto" "dokumentus" Nr.1-5,7,9-16,18-41,45,50-51 perdavė į užsienį, kur buržuaziniai propagandos organai plačiai panaudojo juos priešišškai Tarybų Sąjungos atžvilgiu veiklai vesti.

Siekdamas tu pačių tikslų, t.y. apšmeižti Tarybų valdžios politiką bažnyčios ir tikinčiųjų atžvilgiu bei tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką aplamai, paraginti kovoti prieš ją ir pažeminti TSRS tarptautinį prestižą, Sigitas Tamkevičius nuo 1972 metų bendradarbiavo nelegaliame antitarybinio turinio leidinyje "Lietuvos katalikų bažnyčios kronika" - perduodavo patalpinimui jame savo antitarybinio provokacinio ir šmeižtiško turinio pareiškimus, buvusius pas jį nutelstosios už valstybinį nusikaltimą Nijolės Sadūnaitės laiškus bei kartu su kitais "katalikų komiteto" nariais - "katalikų komiteto" "dokumentus".

Taip, "Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 3 numeryje buvo patalpintas "Simno para pijos vikaro kun. Sigitо Tamkevičiaus pareiškimas LTSR prokuratūrai";

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 18 numeryje - Sigitо Tamkevičiaus "Pareiškimas Alytaus rajono laikraščio "Komunistinis rytas" redakcijai";

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 20 numeryje - "Simno para pijos vikaro kunigo Sigitо Tamkevičiaus pareiškimas Lietuvos TSR saugumo komiteto pirmininkui";

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 27 numeryje - "Kybartų klebono kun. S. Tamkevičiaus pareiškimas Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui";

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 40 numeryje - "Kunigo Sigitо Tamkevičiaus atviras laiškas LTSR prokuratūrai".

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 51 numeryje - aukščiau paminėtas taip vadinamas pareiškimas LKP OK Pirmajam sekretoriui.

Šiuose "pareiškimuose" ir "laiške" Sigitas Tamkevičius tendencingai ir perdėtai dėstė savo išvedžiojimus apie tariamą tikinčiųjų ir kunigų diskriminaciją, jų persekiojimą.

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 34 ir 39 numeruose buvo patalpinti nutelstosios už valstybinį nusikaltimą Nikolės Sadūnaitės laiškas arba tų laiškų pagrindu paruoštos informacijos. Šių laiškų ir informacijų patalpinimu siekiama išaukštinti asmenį, veikusį prieš tarybinę santvarką, skatinama pasekti jo pavyzdžiu.

"Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" 36-39, 42, 44-47, 52 ir 57 numeruose buvo patalpinti aukščiau paminėti "katalikų komiteto" "dokumentai" Nr. 1-5, 12, 15-16, 20-28, 31-34, 35-41, 42, 45, 50-51 ir 53.

Aukščiau nurodyti "Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" numeriai su Sigitu Tamkevičiaus paruoštais pareiškimais ir kita aukščiau paminėta medžiaga buvo platinami Lietuvos TSR ir užsienyje. Užsienio reakciniai propagandos organai panaudojo šią "medžiagą" propagandinei šmeižto kampanijai prieš Tarybų Sąjungą plėsti.

Šiais veiksmais Sigitas Tamkevičius padarė nusikaltimą, numatytą Lietuvos TSR BK 68 str. I dalyje.

Sigitu Tamkevičiaus padarytas nusikaltimas įrodytas liudytojų parodymais, daiktiniais įrodymais, ekspertizių išvadomis ir kita bylos medžiaga.

Vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 161, 162, 167 ir 174 str.,

N U T A R Ė:

Pareikšti Sigitui Juozui Tamkevičiui, Motiejaus, kaltinimą, padarius nusikaltimą, numatytą Lietuvos TSR BK 68 str. I d., apie ką jam paskelbti pasirašant šiame nutarime.

o/p Lietuvos TSR valstybės saugumo komiteto
tardymo skyriaus poskyrio viršininkas
papulkininkis

V. Urbonas

Sutinka -

o/p Lietuvos TSR valstybės saugumo komiteto
tardymo skyriaus viršininkas
papulkininkis

T. Lazarevičius

Nutarimas man paskelbtas 1983 m. spalio 7 d. Kaltinamojo teisės, numatytos Lietuvos TSR BPK 52, 53, 114, 170, 171 str.; žinoti, kuo kaltinamas ir duoti paaiškinimus dėl pareikšto kaltinimo; reikalauti papildyti apklausos protokolą ir padaryti jame pataisas, sutinkamai su savo duotais parodymais; surašyti parodymus pačiam; prašyti padaryti apklausos metu garso įrašą; teikti įrodymus; pareikšti prašymus; prokuroro nutarimu leisti dalyvauti byloje gynėjui nuo kaltinimo pareiškimo momento; turėti gynėją nuo to momento, kai paskelbiama apie parengtinio tardymo pabaigimą ir pateikiama visa byla susipažinti; baigus parengtinį tardymą, susipažinti su visa byla; dalyvauti teisminiame nagrinėjime pirmos instancijos teisme; pareikšti nušalinimus; apskusti tardytojo ir prokuroro veiksmus bei sprendimus, man išaiškintos ir suprantamos.

Nutarimą paskelbė ir teises išaiškino:

o/p Tardymo skyriaus poskyrio viršininkas
papulkininkis

V. Urbonas

(*parašas*)
(kaltinamojo parašas)